

Fenn vagy lenn – hol helyezkedik el Magyarország a globális értékláncban?

KOPINT-TÁRKI
Konjunktúrakutató Intézet

*Vakhal Péter**

*Kopint-Tárki Konjunktúrakutató Intézet

2017. Szeptember 8.
Magyar Közgazdasági Társaság Vándorgyűlés, Eger
Gazdaságpolitika szekció

Agenda

- A globális értéklánc-jelenség definiálása, magyarázata
- A hozzáadott érték kereskedelem fogalma, csatornái
- Magyarország szerepe a globális értékláncban kelet-európai összehasonlításban

Globális értékláncok definíciói

A termelési folyamatokat eltérő földrajzi pontokon elhelyezik el. Fontos különbség az *outsourcing*hoz képest, hogy nem feltétlenül anya- és leányvállalati viszony áll fenn a termelőkapacitások között (OECD).

Az értékláncok lehetővé teszik, hogy a vállalat (ország) a termelésnek akár csupán egyetlen egy pontjába kapcsolódjon be, ezáltal a korábbi komparatív előnyök háttérbe szorulnak.

Egy értékláncban a korábbi 1-2 lépcsős termelési struktúrához képest a résztvevő vállalatok jóval kisebb értéket állítanak elő. Egy-egy termelési lánc akár 5-6 egység hosszú is lehet és akár 3-4, bizonyos esetekben több ország is közreműködhet a termelésben.

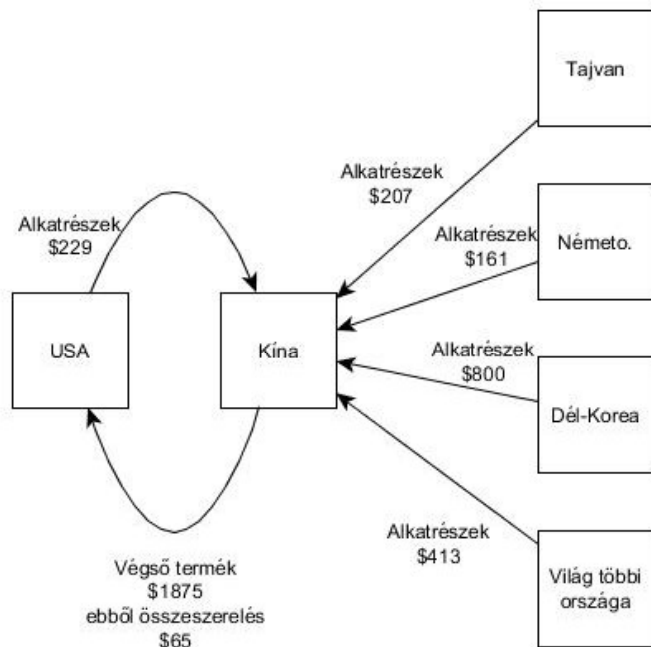
Hozzáadott érték kereskedelem (TiVA) és globális értékláncok (GVC)

Hozzáadott érték kereskedelem: a termelés során az adott ország által előállított hozzáadott érték egy termékben vagy szolgáltatásban, amely később exportra kerül. A termékek útjuk során félkész termékek, csak ott kerülnek végső termék státuszba.

Globális értéklánc: a hozzáadott érték csatornák hálózatosodása és láncba szerveződése. A hálózatok leggyakrabban vertikális, horizontális vagy piramis alakú, de más alakzatok is előfordulhatnak a termék jellegétől és a termelés folyamatától függően.

A bilaterális kereskedelmi kapcsolatok a TiVA fényében újraértelmezendők

Az iPhone értéklánca (millió USD)

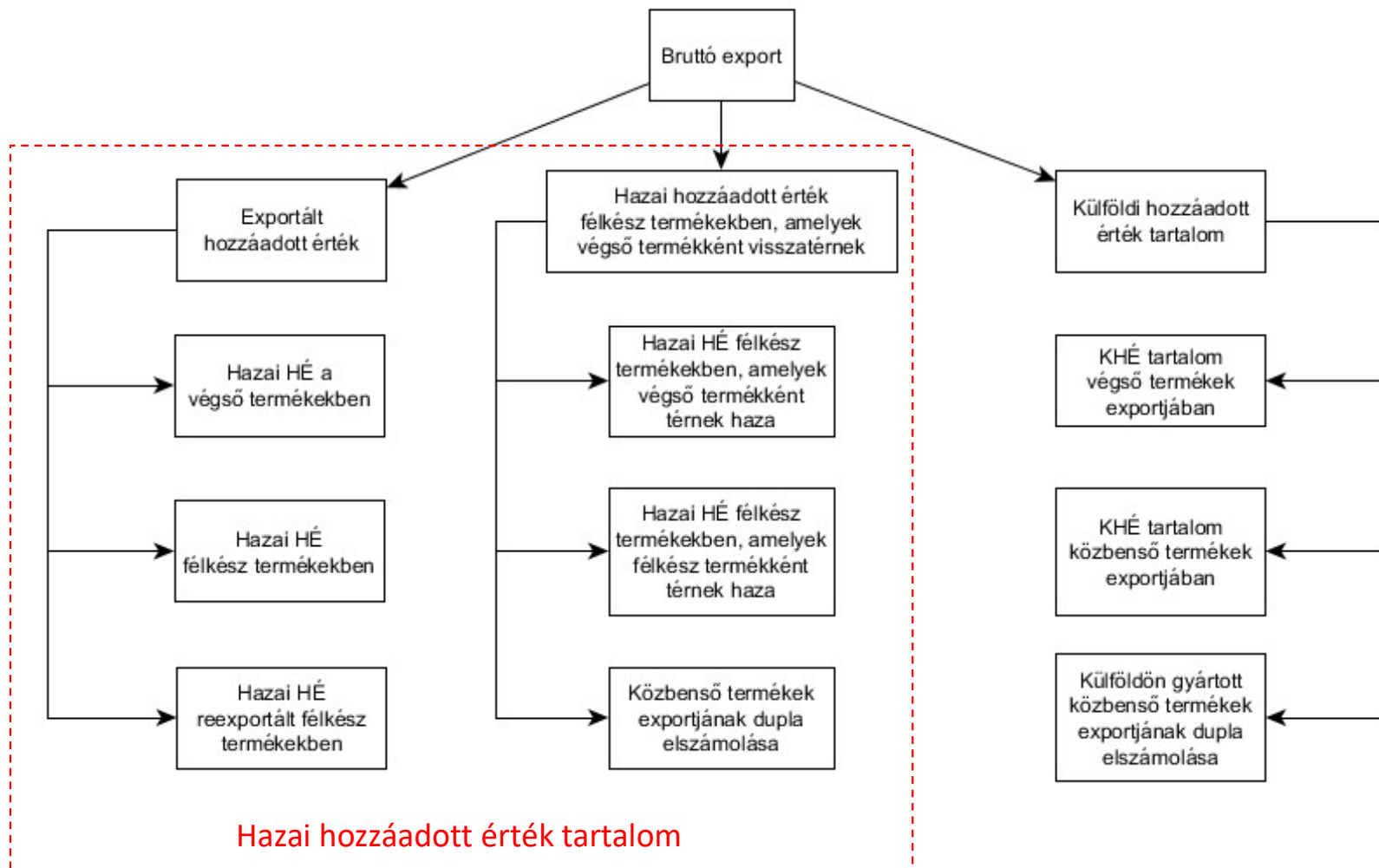

Forrás: OECD (2012), Kopint-Tárki

Az USA kereskedelmi hiánya	Kínával szemben	Tajvannal szemben	Németországgal szemben	Dél-Koreával szemben	A világ többi országával szemben	A világgal szemben
millió USD						
Bruttó szemléletben	1646	0	0	0	0	1646
Hozzáadott érték szemléletben	65	207	161	800	413	1646

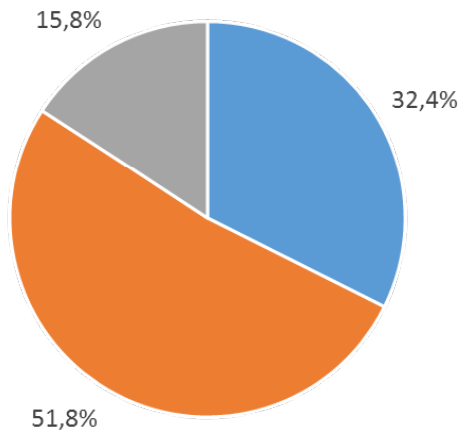
A hozzáadott érték szemlélet átalakítja az eddig

- a globális egyensúlytalanságról,
- kereskedelempolitikáról,
- sokokról,
- migrációról,
- környezetvédelemről,
- növekedési stratégiáról gondoltakat.

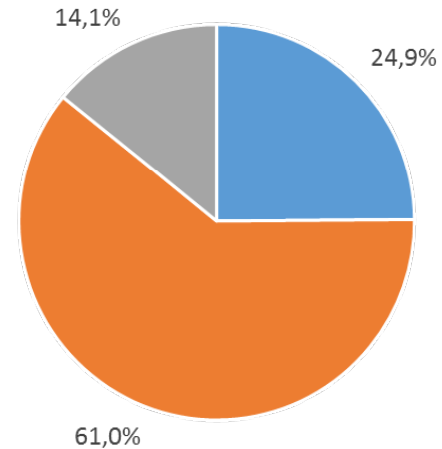
A magyar külkereskedelmi termékszerkezet a termék felhasználási célja szerint

Magyar export termékszerkezet, 2016

■ Késztermékek ■ Félkész termékek ■ Beruházási javak

Magyar import termékszerkezet, 2016

■ Késztermékek ■ Félkész termékek ■ Beruházási javak

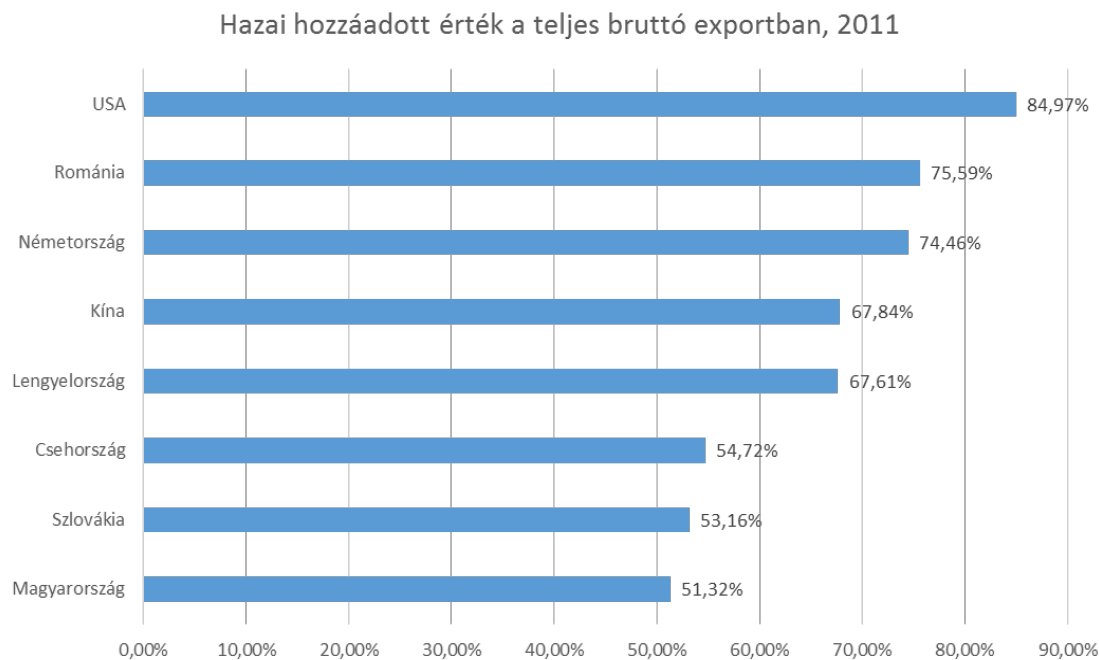
Forrás: UN COMTRADE

Az értékláncba való beágyazottság mérése, jelentősége

- A bruttó külkereskedelmi adatok nem alkalmasak a vizsgálatra.
- A külkereskedelmi forgalomba kerülő hozzáadott érték IO modellek alapján becsülhető, bár pontosságát ellenőrizni nem tudjuk.
- Az értékláncba késztermékekkel és félkész termékkel is be lehet kerülni, ez elsősorban a termelési folyamattól függ és nem a specializációtól.
- A értékláncban betöltött szerep fontosabb mutatói:
 - Mekkora a hazai hozzáadott érték a bruttó exportban?
 - Mekkora a hazai hozzáadott érték az exportált félkész termékekben?
 - Az importált félkész termékek mekkora hányadát használja fel az ország az exporttermékekben?

Vertikális integráció

Emlékeztető: Mekkora a hazai hozzáadott érték a bruttó exportban?

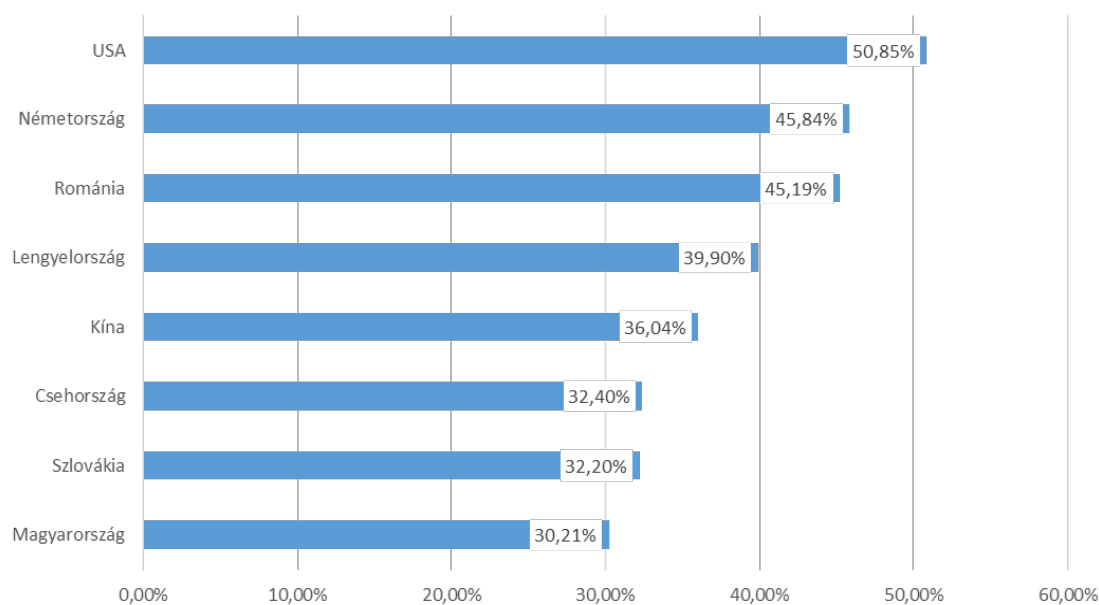
Forrás: OECD

- A hazai hozzáadott szintje erősen függ a termékszerkezettől és nem tükrözi a versenyképességet.
- A mutatóból nem lehet következtetni a termelékenységére.
- Az index arra utal, hogy a jelenlegi export termelési struktúra mekkora részben támaszkodik a hazai erőforrásokra.

Vertikális integráció

Emlékeztető: Mekkora a hazai hozzáadott érték az exportált félkész termékekben?

Vertikális specializáció (2011, a bruttó export %-ában)

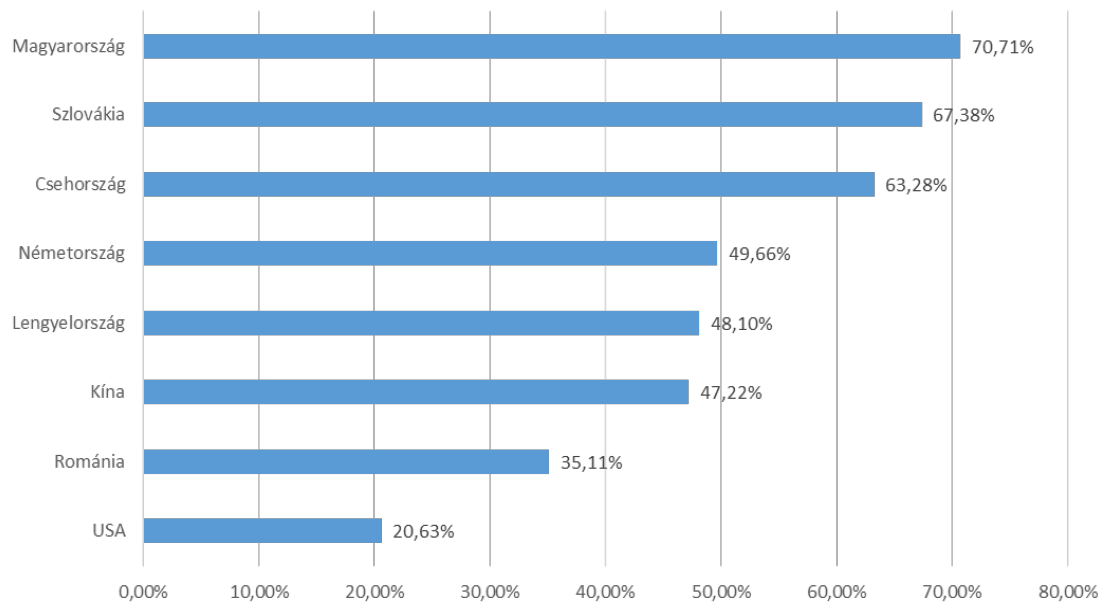
Forrás: OECD

- Az exportált félkész termékeken minden az importőr ország további módosításokat végez, így a félkész termékek biztosan egy értéklánc részei.
- Bár ez a mutató is függ a termékszerkezettől, azonban jóval gyengébben, mint a korábbi.
- Az indikátor azt mutatja, hogy az adott ország milyen szinten járul hozzá az értéklánc termeléséhez a saját szegmensében.

Vertikális integráció

Emlékeztető: Az importált félkész termékek mekkora hányadát használja fel az ország az exporttermékekben?

Vertikális specializáció (2011, a teljes importált félkész termék %-ban)

Forrás: OECD

- A mutató vertikális pozícióról nyújt képet.
- Használatos az „integráltság foka” elnevezés is, tévesen.
- Itt is jelentős a termékszerkezet hatása.

Fent vagy lent?

- Konkrét válasz egy-egy mutató kizárólagos vizsgálata alapján nem adható.
- Amit tudunk Magyarországról ezen mutatók alapján:
 - Az importált félkész termékek közel 3/4-ét re-exportáljuk nagyrészt félkész termékek formájában.
 - Az exportált félkész termékekben a hazai hozzáadott érték csupán 30% körüli.
 - A teljes exportunkban a hozzáadott érték kicsit több, mint 50%.
 - A GDP arányos bruttó export a világon az egyik legmagasabb.

Fent vagy lent?

- Magyarország szerves része a nemzetközi munkamegosztásnak és a globális értékláncoknak.
- A termelési folyamat felső vége felé helyezkedik el a *termelési* láncban.
- A termék árához képest alacsony hozzáadott értéket állít elő, vagyis hátul található az *értékláncban*.
- A hozzáadott érték forrása valamint az ország versenyképességi előnye feltehetőleg az olcsó munkaerőből származik.

Konklúzió

- Az ország pontosabb elhelyezése az értékláncban további kutatást igényel, ám a lehetséges szakaszt azonosítottuk.
- A láncon való feljebb lépés elengedhetetlen a felzárkózás folytatásához.
- Ennek kulcsa a folyamatos fejlesztésben, innovációban rejlik, ám kérdés, hogy a jelenlegi szintről tovább lehet-e lépni a termékszerkezet és a termelési folyamat jelentős megváltoztatása nélkül?

Köszönöm a figyelmet!

Vakhal Péter

peter.vakhal@kopint-tarki.hu